

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
4115-25/21
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел. бр. 5877 датум: 04. март 2021. год.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ
НАДЗОР НАД ПОСТУПКОМ ПРИНУДНОГ УДАЉЕЊА СТРАНАЦА

Извештај о надзору над
принудним удаљењима странаца
- октобар – децембар 2020. године -

Београд, март 2021. године

1. УВОД

1.1. МАНДАТ НПМ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамо разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају. По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсманима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

Законом о странцима,² у члану 82, прописано је да Заштитник грађана у складу са надлежностима из Закона о Заштитнику грађана и Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака, врши надзор над поступком принудног удаљења странца.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Одељење националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ.

---

¹ "Сл. лист СЦГ – Међ. уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС – Међ. уговори", бр. 7/11.

² "Сл. гласник РС", бр. 24/18 и 31/19.

1.2. ПОДАЦИ О НАДЗОРУ

1.2.1. ОПШТИ ПОДАЦИ

УДАЉЕЊА ОБАВИЛИ	Полицијски службеници Прихватилишта за странце у Падинској Скели, Управе за странце и Дежурне службе Полицијске управе за град Београд и станица граничне полиције Батровци, Београд и Димитровград					
НАДЗОРЕ ОБАВИЛИ	др Наташа Тањевић, заменица заштитника грађана (редни бр: 2. и 4.) Марко Анојчић, Одељење НПМ (редни бр: 2, 3. и 4.) Тамара Благојевић, Одељење НПМ (редни бр: 1.)					
ПРИНУДНА УДАЉЕЊА						
редни број	држављанство	број странаца	датум	од	до	тип
1.	Република Турска	3	23.10.2020.	Прихватилиште	ГП Београд	ваздушни саобраћај
2.	Савезна Република Немачка	1	17.11.2020.	Управа за странце	ГП Батровци - Бајаково	друмски саобраћај
3.	Исламска Република Авганистан ³	1	27.11.2020.	Прихватилиште	ГП Градина - Калотина	друмски саобраћај
4.	Република Турска	5	8.12.2020.	Прихватилиште	ГП Београд	ваздушни саобраћај

1.2.2. ТОК НАДЗОРА

Надзор је започет у Прихватилишту за странце, односно Управи за странце, где је НПМ обавио разговоре са странцима у вези са поступањем службених лица према њима током лишења слободе, боравка у установи и поштовањем њихових права,⁴ увид у предмете који се о њима воде у Прихватилишту и Управи, испратио процедуре отпуста и укрцавања у службено возило и од полицијских службеника добио информације о поступању према странцима.

У принудним удаљењима под редним бројем 1. и 3. НПМ је потом пратио транспорт странаца до граничних прелаза, возећи се сопственим возилом иза службеног возила којим су превожени странци. Напоследку, у принудном удаљењу под редним бројем 1. НПМ је испратио аеродромске процедуре до укрцавања на излазну капију, а под редним бројем 3. поступање према странцу на друмском граничном прелазу.

³ Принудно удаљење није обављено, више о томе у поглављу 2.3. Поступање на граничном прелазу.

⁴ Разговори са држављанима Турске и Авганистана обављени су помоћу преводилаца чије услуге су обезбеђене уз подршку Високог комесаријата Уједињених нација за избеглице (УНХЦР), док је разговор са држављанином Немачке обављен на енглеском језику.

1.2.3. САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА НПМ

Полицијски службеници су остварили пуну сарадњу са тимом НПМ, омогућивши му да несметано обави своју дужност. НПМ су омогућени ненадзирани разговори са странцима, пружене све тражене информације и омогућен увид у и фотокопирање комплетне тражене документације. Пре и током поступака принудних удаљења са полицијским службеницима је одржавана стална комуникација и од њих добијане организационе информације, што је у великој мери олакшало обављање надзора.

Професионално поступање полицијских службеника током надзора НПМ представља пример добре праксе у поступању, у складу са законом предвиђеном обавезом сарадње органа са НПМ.

У случају принудног удаљења под редним бројем 2. НПМ је касно добио информацију да ће странац бити удаљен из земље, због чега није могао да испрати транспорт до граничног прелаза ни предају странца службеницима стране земље. Ово је било први надзор принудног удаљења које је обавила ПУ за град Београд. Од руководства Управе за странце је добијено објашњење да у случајевима када ова Управа обавља принудна удаљења, све се углавном завршава у Управи за највише неколико сати и мало је простора за раније обавештавање НПМ о предстојећем удаљењу. Разумевајући и прихватајући изнете разлоге, НПМ је од руководства Управе затражио да информације добија што је могуће раније, како би могао да организује надзор над комплетним поступком удаљења.

НПМ тражи од Управе за странце Полицијске управе за град Београд да информације о поступцима принудних удаљења добија што је могуће раније, како би могао да обави надзор над комплетним поступком.

2. ПОСТУПАЊЕ ПРЕМА СТРАНЦИМА

Странци нису имали примедби на поступање полицијских службеника Прихватилишта за странце нити на службенике Управе за странце. Један странац је претходно вече провео у Полицијској станици Савски венац јер му је било одређено задржавање у прекршајном поступку и није имао примедби на поступање полицијских службеника нити на услове у којима је тамо боравио. Поједини странци су посебно похвалили сарадњу са инспекторима који су водили случај, будући да су били изузетно љубазни и стрпљиви у опхођењу и поред језичких баријера. У погледу услова за боравак у Прихватилишту, наводили су да су имали услова за одржавање личне хигијене, да је хигијена просторија била задовољавајућа, да је исхрана била у реду, да су имали могућност боравка на свежем ваздуху и да нису имали проблема са другим странцима који су овде смештени. Такође, и тимови НПМ су уочили пријатну комуникацију између полицијских службеника Прихватилишта и Управе и странаца.

НПМ похваљује опхођење полицијских службеника Прихватилишта за странце у Падинској Скели и Управе за странце Полицијске управе за град Београд према странцима који су у поступку принудног удаљења. НПМ сматра да такав приступ доприноси избегавању непотребних тензија и инцидентних ситуација.

Странци су у Прихватилишту проводили релативно кратко време, од једне до најдуже три недеље, за које време се чекало да се обаве формалности са земљом која би требало

да их прими. У Управи за странце странац је провео неколико сати, за које време је донето решење о отказу боравка и организовано удаљење.

Као што је био случај и у досадашњим надзорима принудних удаљења, поједини странци су се пожалили на проблеме у комуникацији због језичких баријера. Држављанин Авганистана је навео да слабо разуме енглески и да је имао проблема у комуникацији са полицијским службеницима, као и неки од држављана Турске, који су успевали да се споразумевају са службеницима преко других лица која су била са њима у групи. Један држављанин Турске се пожалило на комуникацијски неспоразум настао због језичке баријере у вези куповине и достављања авионских карата, због чега су пропустили један лет и потом поново купили нове карте.

НПМ је већ указивао на проблем комуникације са странцима и позивао Министарство унутрашњих послова да за потребе Прихватилишта за странце обезбеди услуге преводилаца за потребне језике. У Извештају о надзору над принудним удаљењем странаца које је обављено током 2019. године НПМ је упутио препоруку Министарству унутрашњих послова да Прихватилишту за странце обезбеди услуге преводилаца, када странци који се принудно удаљују не разумеју језике које користе полицијски службеници.⁵ Министарство унутрашњих послова је одговорило да у Прихватилишту за странце нема ангажованог преводиоца ни за један језик из финансијских разлога, као и због повремене потребе за преводиоцима, али да је Одељење за прихват и смештај странаца предложило да се у буџету за 2020. годину предвиде и одреде новчана средства за ангажовање преводилаца по потреби.⁶ Потом је НПМ у Извештају о надзору над принудним удаљењем странца које је обављено крајем 2019. године поново указао Министарству унутрашњих послова да је потребно обезбедити услуге преводилаца, када странци који се принудно удаљују не разумеју језике које користе полицијски службеници и затражио информацију, имајући у виду претходни одговор Министарства, да ли су у буџету за 2020. годину предвиђена средства за ангажовање преводилаца.⁷ У одговору Министарства је наведено да је у октобру 2019. године Управа граничне полиције по први пут креирала допис Сектору за материјално-финансијске послове у коме је, између осталог, назначена потреба да се предвиде новчана средства за повремено ангажовање преводилаца за различите специфичне језике у складу са потребама вођења поступка, али да је Сектор одговорио да је неопходно да се преко Дирекције полиције достави Сектору "као приоритет у плану потреба како би се уврстиле у план набавки за текућу годину."⁸ На поновни захтев НПМ да добије информације о напретку у погледу обезбеђивања преводилаца⁹ Министарство је одговорило да је од стране Управе граничне полиције упућена иницијатива Сектору за материјално-финансијске послове да се финансијска средства обезбеде као приоритет у плану потреба и то у делу који је већ одређен за одређене намене. У овом одговору Управа граничне полиције додаје и то да су у предлогу потребних средстава за израду буџета Министарства унутрашњих послова за 2021. годину посебно назначена средства неопходна за испуњење наведене препоруке, како за Прихватилиште за странце у

⁵ Извештај о надзору над принудним удаљењем држављана Кине, бр. 415-21/19 од 02. јула 2019. године, стр. 4.

⁶ Акти Управе граничне полиције бр. 26-436/19 од 20. септембра 2019. год. и 3610/19-25 од 19. новембра 2019. год.

⁷ Извештај о надзору над принудним удаљењем држављанина Индије, бр. 415-61/19 од 30. децембра 2019. год, стр. 4.

⁸ Акт Управе граничне полиције бр. 26-135/20 од 8. јуна 2020. год.

⁹ Извештај о надзору над принудним удаљењима странаца - јануар - март 2020. године, бр. 4115-62/20 од 29. јуна 2020. год, стр. 5.

Падинској Скели, тако и за два новоотворена прихватилишта у Пландишту и Димитровграду.¹⁰

У претходном Извештају о надзору над принудним удаљењима странаца НПМ је констатовано да је мало напретка учињено у овом погледу и да се поступање по препоруци коју НПМ годинама уназад упућује, указујући на важност јасне комуникације између службеника Прихватилишта и странаца који овде бораве, зауставило на писменој комуникацији између два сектора у оквиру Министарства коме је препорука упућена. Без обзира на то, НПМ је поново затражио од Министарства информацију да ли су обезбеђена новчана средства за ангажовање преводилаца за потребе поступака који се воде у Прихватилишту.¹¹

Према службеним наводима, Управа за странце по потреби користи услуге преводиоца са списка судских тумача, који је утврдило Министарство правде. Њихове услуге се користе и за потребе других поступака према странцима који се воде у Управи. Ипак, у последње време недостају преводиоци за одређене језике.

С обзиром да је НПМ раније уочио одређене проблеме у обезбеђивању путних листова за странце,¹² што доводи до одлагања у поступку удаљења, самим тим и дужег борава странаца у Прихватилишту, од Министарства унутрашњих послова је затражено више информација о начину плаћања издавања путних и личних докумената потребним странцима који се принудно удаљују и плановима да се уочени проблеми превазиђу на системском нивоу.¹³ Исто као и када су у питању средства потребна за преводиоце, у одговору Министарства је наведено да је у октобру 2019. године Управа граничне полиције по први пут креирала допис Сектору за материјално-финансијске послове у коме је, између осталог, назначена потреба да се предвиде новчана средства за издавање путних листова када странац нема новчаних средстава или када дипломатско-конзуларно представништво одбије да путне листове изда без накнаде, али да је Сектор одговорио да је неопходно да се преко Дирекције полиције достави Сектору "као приоритет у плану потреба како би се уврстиле у план набавки за текућу годину,"¹⁴

НПМ је у претходном Извештају о надзору над поступком принудног удаљења указао да би требало успоставити механизме који ће спречити беспотребна одлагања принудних удаљења и тиме максимално скратити боравак странаца у Прихватилишту и олакшати рад полицијских службеника Прихватилишта. У случајевима када странац нема новчаних средстава за издавање путних исправа то не би требало да буде препрека да се удаљење ефикасно обави, а од службеника који обављају удаљење не би требало очекивати да сами проналазе начин на који ће се доћи до средстава. Од Министарства унутрашњих послова је затражена информација да ли су обезбеђена новчана средства за издавање путних листова странцима.¹⁵

¹⁰ Акт Управе граничне полиције бр. 26-174/20 од 12. августа 2020. год.

¹¹ Извештај о надзору над принудним удаљењима странаца - април - септембар 2020. године, бр. 4115-113/20 од 12. новембра 2020. год, стр. 6. и 7.

¹² Полицијски службеници се на разне начине сналазе да обезбеде средства потребна за документа и до сада нису опредељивана средства за ове намене у буџету Министарства унутрашњих послова.

¹³ Извештај о надзору над принудним удаљењем држављанина Северне Македоније, бр. 415-55/19 од 30. децембра 2019. год, стр. 3.

¹⁴ Акт Управе граничне полиције бр. 26-135/20 од 8. јуна 2020. год.

¹⁵ Извештај о надзору над принудним удаљењима странаца - април - септембар 2020. године, стр. 7. и 8.

У последњем одговору Министарства је наведено да је Сектору за материјално-финансијске послове од стране Дирекције полиције достављен предлог потреба за 2021. годину, међу којима су предложене набавке услуге превоза и путних листова.¹⁶ Управа граничне полиције у акту који је такође достављен НПМ наводи и да је израда буџета Министарства за 2021. годину при крају и да ће о исходу накнадно обавестити НПМ.¹⁷

НПМ би желео да од Министарства унутрашњих послова добије информацију да ли су обезбеђена новчана средства за услуге превоза и издавање путних листова странцима.

2.1. ПОСТУПЦИ ПРЕ ТРАНСПОРТА

Европски комитет за спречавање мучења и нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања (ЦПТ) је у Извештају о посети Немачкој стао на становиште да је правилна припрема страних држављана за њихово предстојеће удаљење од пресудне важности и доприноси смањењу ризика од злостављања и могућих кршења принципа забране удаљења (*non-refoulement*). ЦПТ стога ставља посебан нагласак на поштовање следећих заштитних мера:

- обавештење странца о удаљењу;
- приступ адвокату;
- приступ лекару;
- обавештавање треће особе о предстојећем удаљењу.¹⁸

2.1.1. ОБАВЕШТАВАЊЕ СТРАНАЦА О УДАЉЕЊУ

Већина странаца је навела да је благовремено обавештена о томе да ће одређеног дана бити удаљени, што је у складу са препоруком НПМ да се странци благовремено, а најмање 24 сата раније, обавештавају о спровођењу принудног удаљења.¹⁹ Међутим, у једном случају странци су тврдили да им је познато да су претходни дан купљене карте за њихов повратак али да су тек тог јутра, непосредно пре разговора са НПМ, обавештени да се удаљење обавља тог дана. Један странац је навео да је разумео да ће бити одведен у камп за мигранте, а да му је тек ујутру, пре транспорта, објашњено да ће бити удаљен из земље. Међу документацијом овог странца је пронађена службена белешка да је са њим обављен разговор о удаљењу дан раније, на енглеском језику "којим се површно служи". НПМ и овде указује на потребу за обезбеђивањем преводилаца, ради јасне комуникације између странаца и службеника који обављају њихово удаљење и истовремено поново указује на важност благовременог обавештавања странаца о предстојећем удаљењу, како би могли да организују свој одлазак у другу земљу и реше питања која су им од значаја.

¹⁶ Акт Одељења за обраду података, притужбе и сарадњу са независним телима, бр. 072/3-197/20-5 од 3. фебруара 2021. год.

¹⁷ Акт Управе граничне полиције бр. 26-7/21 од 25. јануара 2021. год.

¹⁸ Немачка: Посета 2018. (повратни лет), ЦПТ/Инф (2019) 14, пар. 12.

¹⁹ Извештај о надзору над принудним удаљењима странаца бр. 415-80/19, дел. бр. 39688 од 30. децембра 2019. год.

2.1.2. ПРИСТУП АДВОКАТУ

Странци и даље имају отежан приступ адвокатима у Прихватилишту за странце. Углавном, не знају ког би адвоката ангажовали нити како би га ангажовали. Поједини странци су навели да су тражили од полицијских службеника да им се обезбеди адвокат, али се то до дана њиховог удаљења није реализовало. Како је то НПМ већ објашњено, полицијски службеници Прихватилишта не могу по свом нахођењу бирати адвоката који би заступао странце који се овде налазе, већ само могу да помогну странцу да оствари контакт са адвокатом по избору. Иако је ово разумно објашњење са позиције овлашћења полиције, пут обезбеђивања приступа адвокатима странцима се практично овде завршава, јер као што је наведено, они не знају који адвокати могу да их заступају – у смислу да су специјализовани или да имају праксу у овој области, нити имају њихове контакте. Поједини нису знали како би се жалили против одлуке о враћању или о смештају у Прихватилиште. Из документације једног случаја принудног удаљења се види да је дипломатско-конзуларно представништво преко породице ступило у контакт са адвокатом из земље порекла ових странаца, који се преко посредника обраћао Прихватилишту и интересовао када може да обави разговоре са странцима и да је тај посредник добио потребне информације. Према наводима странаца, ови разговори нису обављени, а наводно су од других странаца који се овде налазе сазнали да су услуге адвоката изузетно скупе, због чега су одустали од тога да их ангажују.

Странац који је удаљен из Управе за странце је имао адвоката који га је заступао у одређеним управним и судским поступцима, неколико пута се видео са њим и у сталном су контакту.

НПМ је још раније установио недостатке у приступу адвокатима у Прихватилишту. У Извештају из претходне посете је констатовано да је проналажење адвоката у великој мери препуштено самим странцима и препоручено да се уреди процедура остваривања права на приступ адвокату између осталог и тако да странцима буду доступни именик и контакти адвоката који им могу пружити услуге.²⁰ У одговорима Министарства унутрашњих послова је наведено да странци имају право да контактирају адвоката по свом избору и могућност да самостално обаве позив, да у Прихватилишту не постоји именик са контакт бројевима адвоката који им могу пружити помоћ, али постоји контакт телефони једне невладине организације која пружа бесплатну правну помоћ, као и да им је свакодневно доступан телефон, па они у већини случајева ангажују адвокате преко контаката које остварују са родбином и пријатељима.²¹

У Извештају о надзору над принудним удаљењима странаца из децембра 2019. године НПМ је заузео став да тражење адвоката не би требало да буде у потпуности препуштено странцима јер значајан део њих не говори српски језик и нема контакте нити могућност да самостално претраже доступне адвокате или друге пружаоце правне помоћи. Странцима би требало да буду доступни контакти адвоката, како би и сами могли да их изаберу и контактирају. Према информацијама до којих је НПМ тада дошао у разговору са руководством Прихватилишта, било је у плану да се овим поводом обратe адвокатској комори, о чему су затражене додатне информације од Министарства

---

²⁰ Извештај о посети Прихватилишту за странце у Падинској Скели бр. 415-11/19 од 02. јула 2019. год, стр. 6. и 7.

²¹ Акти Управе граничне полиције бр. 26-436/19 од 20. септембра 2019. год. и 3610/19-25 од 19. новембра 2019. год.

унутрашњих послова.²² У одговору Министарства је наведено да је 28. маја 2020. године одржан састанак са Адвокатском комором Србије, на ком су предложена два начина решавања овог проблема: да се од Коморе изврши упит свим адвокатима који би били заинтересовани за пружање услуга странцима, на основу чега би се формирала листа адвоката и доставила Прихватилишту или да се са Министарством правде пронађе начин да се овој категорији лица омогући бесплатна правна помоћ, имајући у виду да они нису обухваћени Законом о бесплатној правној помоћи. У одговору је још констатовано да је први начин бржи и примеренији тренутку.²³ Позивајући се на наведено, НПМ је у Извештају о надзору над принудним удаљењима обављеним у периоду јануар – март 2020. године затражио од Министарства информације о корацима који су у међувремену предузети.²⁴ Министарство је одговорило да је након додатних консултација са представницима Адвокатске коморе Србије обавештено да је раније предложено решење које се односи на достављање листе адвоката заинтересованих за заступање неадекватно, будући да се у пракси могу јавити проблеми наплате услуга, јер ова категорија лица није Законом о бесплатној правној помоћи предвиђена као корисник бесплатне правне помоћи, али да ће као прелазно решење, до измене Закона о странцима, Министарство унутрашњих послова предложити Министарству правде да се на оперативном нивоу успостави механизам како би се услуге адвоката у поступцима удаљења плаћале на начин на који се плаћају услуге за категорије лица која могу користити бесплатну правну помоћ.²⁵ У претходном Извештају о надзору над принудним удаљењима, НПМ је поново затражио информације о даљем развоју у овом погледу.²⁶ У одговору Министарства је наведено да је 13. јануара 2021. године одржан састанак са представницима Министарства правде који су изнели став да ова категорија странаца не може бити корисник бесплатне правне помоћи, у складу са Законом о бесплатној правној помоћи, те да ће до измене Закона о странцима, која се очекује до трећег квартала 2021. године, правну помоћ странцима који су смештени у Прихватилишту пружати различита удружења која поседују средства и правнике и имају искуства у пружању правне помоћи у овој ствари. У одговору се даље наводи и да ће до тада полицијски службеници проактивније поступати када је у питању омогућавање правне помоћи странцима.²⁷

НПМ поздравља намеру да се странцима смештеним у Прихватилиште за странце омогући бесплатна правна помоћ, чиме би им се омогућио делотворан и једнак приступ правди. Ипак, да би се то остварило потребне су измене у позитивним прописима, за шта је потребан одређен временски период. У међувремену, у Прихватилишту за странце бораве станци који имају потребу за правном помоћи и који би желели и имају финансијске могућности да ангажују адвоката. Ипак, они немају контакте нити могућност да самостално претраже доступне адвокате. Како се од полицијских службеника не може очекивати да они одаберу адвоката у име заинтересованог странца, странцима би требало да буду доступни ови контакти, како би сами могли да их изаберу и контактирају. Због тога би до најављених законских измена Адвокатска комора требало да формира листу адвоката који су заинтересовани за заступање и достави је Прихватилишту, како би она била доступна странцима који су овде смештени. Питање награде и накнаде трошкова за рад адвоката је, према становишту НПМ, одвојено и тиче се односа између адвоката и њихових клијената и одлуке

²² Извештај о надзору над принудним удаљењима странаца бр. 415–80/19 од 30. децембра 2019. год, стр. 8.

²³ Акт Управе граничне полиције бр. 26-135/20 од 8. јуна 2020. год.

²⁴ Извештај о надзору над принудним удаљењима странаца - јануар – март 2020. године, стр. 7. и 8.

²⁵ Акт Управе граничне полиције бр. 26-174/20 од 12. августа 2020. год.

²⁶ Извештај о надзору над принудним удаљењима странаца - април – септембар 2020. године, стр. 13.

²⁷ Акт Управе граничне полиције бр. 26-7/21 од 25. јануара 2021. год.

адвоката да ли ће заступати у одређеној правној ствари. НПМ овде посебно указује да је адвокатским кодексом прописано да на доношење одлуке о заступању не сме утицати разлика у, између осталог, економској моћи, али и да се оправданим разлогом да адвокат одбије заступање сматра неспособност или невољност странке да плати накнаду за његов рад.²⁸

1.

ПРЕПОРУКА

Адвокатска комора Србије ће формирати листу адвоката који имају довољно знања и искуства да заступају странце којима је одређен боравак у Прихватилишту за странце у Падинској Скели у поступку враћања и доставити је Прихватилишту, како би била доступна странцима који се овде налазе.

2.1.3. ПРИСТУП ЛЕКАРУ

Поједини странци су имали потребу за здравственом заштитом током боравка у Прихватилишту. Један странац је вођен у здравствену установу и добио је терапију која је стајала код њега. Он се изузетно похвално изјаснио тиму НПМ о ангажовању полицијских службеника поводом његовог здравственог стања. У записнику о пријему другог странца у Прихватилиште је констатовано да је имао видљиве повреде приликом пријема и да је повреда настала пре преузимања лица, током боравка у иностраној земљи. Повреде су се зацелиле током боравка у Прихватилишту, без потребе за лекарском помоћи и терапијом.

НПМ већ неколико година указује на недостатке у пружању здравствене заштите у Прихватилишту и сматра ово најважнијим проблемом у вези услова за боравак странаца у Прихватилишту. У овој установи нема стално присутног медицинског особља, па се лекарски прегледи, рачунајући и први преглед и преглед при отпусту, обављају само по потреби, односно на захтев странца или по процени полицијског службеника да је некеме потребан преглед. Полицијски службеници се старају о узимању преписане терапије, а здравствена документација се чува у предметима, међу осталом документацијом која се односи на боравак странаца у Прихватилишту.

НПМ би желео да укаже и на важност првог лекарског прегледа по пријему у установу. Овај преглед је од изузетног значаја, прво у циљу спречавања самоубистава и ширења заразних болести, али он може значајно да допринесе и спречавању злостављања током периода пре смештања у установу, путем систематског и правовременог евидентирања повреда и, када је то потребно, пружања информација надлежним органима. Према стандардима ЦПТ, *свако новопримљено лице је потребно интервјуисати и систематски прегледати што је пре могуће, најкасније 24 часа након пријема, а преглед обавља лекар (или квалификовани медицински техничар који подноси извештај лекару), под условима који гарантују медицинску поверљивост.*²⁹

Такав систематски медицински скрининг новопримљених лица неопходан је из различитих разлога; конкретније, ако се обави како треба, њима се осигурава да све повреде које на себи имају дате особе – као и сви с њима повезани наводи – буду евидентирани без непотребног одлагања. Поред затвора, постоје и друга места лишења слободе где се лица могу држати дуже време (тј.

²⁸ Кодекс професионалне етике адвоката ("Сл. гласник РС", бр. 27/12 и 159/20 - одлука УС), 21.4. и 22.1.2.

²⁹ Стандарди ЦПТ: Задржавање у притвору, ЦПТ/Инф (2017) 5, пар. 72.

више од неколико дана). То је, рецимо, случај са притворским центрима који се користе за смештај лица која се чувају по основу закона о странцима. Надаље, у неким земљама које ЦПТ посећује, различите категорије притвореника (нпр. починиоци управних прекршаја, лица задржана у притвору до премештаја у затвор или лица против којих се води даља истрага) могу се дуже време држати у „објектима за привођење“ или „привременим притворским објектима“. И на таквим местима треба обављати систематски медицински скрининг новопридошлих лица.³⁰

На потребу за унапређењем у погледу приступа лекару и пружања здравствене заштите у Прихватилишту НПМ је указивао у ранијим извештајима о посетама и упућивао одговарајуће препоруке.³¹ Министарство унутрашњих послова је обавештавало НПМ да не поседује кадровске, просторне ни финансијске могућности за то, као и да је у оквиру проширења капацитета Прихватилишта предвиђена изградња лекарске собе.³² У каснијем одговору је наведено да у периоду између два последња извештаја НПМ Министарство није било могућности да оствари значајнији напредак имајући у виду ситуацију изазвану болешћу COVID-19, као и да због околности везаних за пандемију касне и радови на изградњи новог дела објекта у Прихватилишту за странце, у коме би била амбуланта са пратећом опремом и где ће бити ангажован медицински радник.³³ Потом је НПМ обавештен да нови објекат, који би требало да буде завршен до краја марта 2021. године, предвиђа постојање у потпуности опремљене просторије за лекарске прегледе, након чега ће бити потребно да се у сарадњи са Министарством здравља обезбеди медицинско особље.³⁴ На поново упућену препоруку у претходном Извештају о надзору принудних удаљења,³⁵ Министарство је одговорило да је 16. децембра 2020. године одржан састанак са представницима Министарства здравља, којима је изложена потреба ангажовања по једног лекара опште праксе и медицинског техничара, који би били присутни у Прихватилишту радним данима од 8:00 – 16:00 часова. У одговору се наводи и да се почетком јануара 2021. године Управа граничне полиције, а у складу са договором са састанка, и писменим путем обратила Министарству здравља, те да ће НПМ бити обавештен о даљим активностима.³⁶

НПМ са задовољством констатује да су се ствари по питању обезбеђивања одговарајуће здравствене заштите у Прихватилишту за странце покренуле и охрабрује Управу граничне полиције да настави активности у циљу реализације наведеног.

³⁰ Стандарди ЦПТ: Документација и пријављивање медицинских доказа о злостављању, ЦПТ/Инф (2013) 29, пар. 73.

³¹ Између осталог, у Извештају о последњој посети Прихватилишту, поглавље 2.1.4. Приступ лекару и у Извештају о надзору над принудним удаљењима странаца - јануар – март 2020. године, поглавље 2.1.3. Приступ лекару.

³² Акт Управе граничне полиције бр. 26-436/19 од 20. септембра 2019. год.

³³ Акт Управе граничне полиције бр. 26-174/20 од 12. августа 2020. год.

³⁴ Акт Управе граничне полиције бр. 26-174/20 од 30. септембра 2020. год.

³⁵ Извештај о надзору над принудним удаљењима странаца - април – септембар 2020. године, стр. 15.

³⁶ Акт Управе граничне полиције бр. 26-7/21 од 25. јануара 2021. год.

НПМ би желео да од Министарства унутрашњих послова добије информације о активностима које су у међувремену предузете у циљу обезбеђивања одговарајуће здравствене заштите у Прихватилишту за странце у Падинској Скели.

2.1.4. ОБАВЕШТАВАЊЕ ТРЕЋЕ ОСОБЕ О ПРЕДСТОЈЕЋЕМ УДАЉЕЊУ

Према службеним наводима, странцима који имају мобилне телефоне, који су им привремено одузети приликом смештаја у Прихватилиште, се омогућује да их користе, а ко нема свој мобилни телефон омогућује му се коришћење службеног мобилног телефона. Потребно је да се обрете униформисаном полицијском службенику, који о томе обавештава инспектора који омогућава позив. За коришћење службеног мобилног телефона је потребно да купе допуну, а набавка ствари, када могу затражити и куповину допуне, се обавља периодично. Када користе приватне телефоне, уколико је потребно, полицијски службеници деле интернет везу, како би могле да се користе апликације за пренос слике и звука (*WhatsApp* и сличне). О обављеним разговорима се сачињавају службене белешке које се налазе у предмету странаца.

Група од пет турских држављана која је напустила земљу авионом је била у сталном контакту са породицом ради обезбеђивања средстава за набавку авионских карата, држављанин Немачке је држао мобилни телефон код себе и био у сталном контакту са сином и држављанину Авганистана је дан пре удаљења понуђено да обави телефонски разговор али он то није желео, а зна да је неко из групе странаца са којима је доведен и боравио у Прихватилишту обављао телефонске разговоре.

Странац који је био у пратњи малолетног лица је навео да му је током боравка само једном омогућен разговор од пет минута са чланом породице и то са мобилног телефона другог странца, с обзиром да свој телефон није имао.³⁷ С обзиром да се догађа да странци са којима НПМ разговара током надзора над поступцима принудних удаљења наводе да нису знали да имају могућност коришћења мобилних телефона или на који начин то могу да обаве, НПМ налази да би, ради отклањања свих евентуалних неспоразума у овом погледу, било корисно да се обавештење о томе истакне у просторији коју користе странци.

2.

ПРЕПОРУКА

Прихватилиште за странце у Падинској Скели ће обавештење о начину обављања телефонских разговора истаћи на видном месту унутар просторије коју користе странци, на језику који највећи број њих разуме.

2.2. ТРАНСПОРТ ДО ГРАНИЧНОГ ПРЕЛАЗА

Странци су из Прихватилишта превожени до граничних прелаза у службеним путничким возилима, који су опремљени климом и услови у њима су добри. Према њима нису била употребљавана средства за везивање, смештани су на задња седишта и обезбеђивани сигурносним појасевима. Обезбеђиване су им и заштитне маске. Са њима

³⁷ Према његовим наводима, његов мобилни телефон је био разбијен приликом хапшења од стране румунске полиције.

су у возилу били и полицијски службеници – један или два униформисана и један или два службеника у цивилу.

Држављанин Авганистана је личне ствари које му нису биле привремено одузете спаковао и носио са собом, а привремено одузете су се налазиле код полицијских службеника, како би их предали полицији земље у коју се удаљује. Странци који су земљу напустили авионом су све личне ствари држали код себе.

Странци који су превожени на даље дестинације су добили флашу пијаће воде, а уколико нису обедовали у Прихватилишту пре поласка, добили су пакет са храном коју су јели током паузе, која је направљена на половини пута.

Управа за странце транспорт обавља тако што позива Дежурну службу ПУ за град Београд, како би им обезбедили службено возило и униформисане полицијске службенике. Држављанин Немачке је транспортован специјалним службеним возилом, у пратњи два униформисана полицијска службеника и једног у цивилу, тако што је везан лисицама са рукама напред и смештен у задњи део возила. Одељак у који је странац смештен је био чист и климатизован, односно услови у њему су били задовољавајући за кратак пут. Личне ствари је спаковао и оне су стајале у предњем делу возила, са полицијским службеницима.

2.3. ПОСТУПАЊЕ НА ГРАНИЧНОМ ПРЕЛАЗУ

На Аеродрому је обављено приоритетно чекирање странаца и њиховог пртљага, након чега су одведени на граничну контролу а потом ка излазној капији, како би се по убрзаној процедури укрцали у авион. Службеницима Прихватилишта за странце су се овде придружили службеници станице граничне полиције.

У случају држављанина Авганистана, на друмском граничном прелазу су прво обављене формалности у станици граничне полиције и контакт са службеницима стране земље, а потом је странац, сада у пратњи још једног полицијског службеника из станице граничне полиције, превезен на територију Бугарске. Ипак, принудно удаљење није обављено јер је странац доведен без налаза о присуству корона вируса и без исправа. У писменој комуникацији која је поводом ове реадмисије обављена са бугарском страном, ово од Републике Србије није ни тражено. Полицијски службеници су навели тиму НПМ да се ово некада захтева а некада не, али да је овог пута Република Бугарска одбила да прими странца иако нису претходно тражили налазе и исправе. Странац је враћен у Прихватилиште.

2.4. ПОСТУПАЊЕ ПРЕМА МАЛОЛЕТНИЦИМА

Малолетник је био у пратњи свог рођака и у Прихватилишту за странце га је посетио представник Градског центра за социјални рад Београд, Одељења Палилула, о чему постоји белешка у службеној документацији. У белешци се наводи да рођак адекватно одговара на потребе малолетног детета за време пута и да имају стабилан и развијен однос. Рођак је изјавио да би се радије вратио са малолетним лицем у Турску него што би га оставио на пола пута у установи социјалне заштите, где би био започет поступак спајања са примарном породицом која се налази у Немачкој, те да услед тога и чињенице да се не ради о малолетнику без пратње, не постоји потреба да се малолетном лицу поставља привремени старатељ нити за другим поступањем Центра.

Управни поступак одређивања боравка у Прихватилишту за странце малолетном лицу је вођен одвојено од поступка његовог рођака, који му је био у пратњи, односно у решењу о одређивању боравка се не наводи да је малолетник у пратњи рођака који је одговоран за њега.

3.

УТВРЂЕНО

У поступку одређивања боравка у Прихватилишту за странце малолетник није имао заступника.

РАЗЛОЗИ

Странка која је потпуно пословно способна може сама да преузима радње у поступку (процесна способност).

Странку која није процесно способна заступа законски заступник.

Орган пазити по службеној дужности у току целог поступка да ли је странка заступана сагласно закону.

Орган решењем поставља странци привременог заступника: ако није процесно способна а нема законског заступника (...) – све под условом да је ствар хитна а поступак мора да се спроведе.³⁸

У поступку одлучивања о правима и обавезама странаца прописаних овим законом, примењују се одредбе закона којим је уређен општи управни поступак, уколико овим законом није другачије одређено.

Током поступка враћања надлежни орган ће имати у виду специфичну ситуацију посебно угрожених лица, породично и здравствено стање лица које се враћа, као и најбољи интерес малолетника.

Странцу који се налази у поступку враћања, а у сврху припреме враћања или извршења принудног удаљења одређује се боравак у прихватилишту на основу решења надлежног органа или решења граничне полиције о смештају странаца у прихватилиште.³⁹

ПРЕПОРУКА

Министарство унутрашњих послова ће у поступку одређивања боравка у Прихватилишту за странце малолетницима пазити да су малолетници заступани сагласно закону.

Странци који су путовали са малолетником су наводно претрпели физичко насиље од стране румунске полиције и рођаку малолетника је том приликом повређена нога, а све се то дешавало у његовом присуству. Рођак је навео и да је дечак због околности хапшења, које су се десиле усред ноћи када их је кријумчар оставио саме и дезоријентисане усред шуме у Румунији, где их је и ухапсила тамошња гранична полиција, много плакао током боравка у Прихватилишту. Међутим, навода о преживљеној трауми и потребе за додатном психолошком подршком малолетном лицу током боравка у Прихватилишту нема у службеној белешци центра за социјални рад.

Као што је ЦПТ приметитио, на ментално и физичко здравље нерегуларних миграната могу негативно утицати претходна трауматска искуства, а губитак личног и културног

³⁸ Закон о општем управном поступку ("Сл. гласник РС", бр. 18/16 и 95/18 - аутентично тумачење), чл. 46, 47. ст. 1. и 4. и чл. 48. ст. 1.

³⁹ Закон о странцима, чл. 10, 75. ст. 1. и 87. ст. 1.

окружења на које је особа навикла и неизвесност у вези са сопственом будућношћу могу довести до погоршања менталног стања, укључујући погоршање већ постојећих симптома депресије, анксиозности и посттрауматског поремећаја.⁴⁰

Посебна пажња би требала бити посвећена траумама деце, будући да трауме у детињству могу попримити стални карактер касније у животу. На ово је указао и ЦПТ приликом посета Центрима за принудно удаљење у градовима Ајдин, Ван и Измир, Република Турска: *С тим у вези, ЦПТ жели нагласити потребу да се посебна пажња посвети психолошком стању имиграционих притвореника (а посебно деце), од којих су неки можда имали трауматичне ситуације пре доласка у Турску. Комитет препоручује турским властима да појачају пружање психолошке заштите притвореним имигрантима уређивањем редовног присуства психолога у сваком центру за принудна удаљења, који би такође требало да блиско сарађује са здравственим особљем.*⁴¹

НПМ такође годинама указује на потребу за организовањем психолошке подршке странцима који се налазе у Прихватилишту. Непостојање облика психолошке припреме за удаљење је уочено још приликом прве посете Прихватилишту, обављене 2014. године,⁴² као и приликом наредне посете из 2015. године, када је НПМ заузео став да би Министарство унутрашњих послова у наредном периоду требало да размотри могућност ангажовања стручног лица које би пружало психолошку подршку лицима која чекају депортацију.⁴³ Министарство је тада одговорило да психолошку подршку лицима која чекају депортацију врше стручна лица Министарства запослена у Одељењу за здравство и психолошку превенцију тако што обављају преглед лица која се принудно удаљују, врше процену њихове способности за то, предлажу мере и у одређеним случајевима прате лице до предаје страним органима.⁴⁴ Приликом прве посете обављене 2016. године је констатовано да се у случају потребе лицима пре удаљења пружа и психолошка подршка,⁴⁵ међутим већ приликом следеће посете обављене исте године констатовано је да у Прихватилишту за странце није омогућена психо-социјална подршка и упућена препорука да се обезбеде периодичне посете психолога.⁴⁶ Тада је НПМ добио одговор Министарства да психолошку подршку странцима које треба принудно удаљити пружају психолози запослени у Министарству унутрашњих послова, као и психолози Дома здравља за здравствену заштиту радника Министарства и других здравствених установа, а странцима који су затражили азил и психолози ангажовани од стране УНХЦР и невладиних организација,⁴⁷ али је приликом наредне посете, обављене ради праћења поступања по препорукама, утврђено да је само делимично поступљено по овој препоруци, јер у Прихватилишту није успостављено редовно присуство и системска психолошка подршка странцима, већ ову врсту подршке пружају психолози ангажовани од стране невладиних организација које повремено посећују установу, и то само мигрантима, док су странци који су тада затечени навели да нису разговарали са психологом нити су знали да имају ту

⁴⁰ Стандарди ЦПТ: Мере заштите за нерегуларне мигранте лишене слободе, ЦПТ/Инф (2009) 27, пар. 90.

⁴¹ Турска: Посета 2015, ЦПТ/Инф (2017) 32, пар. 56.

⁴² Извештај о посети Прихватилишту за странце у Падинској Скели бр. 71-84/14 од 02. децембра 2014. год, стр. 5.

⁴³ Извештај о посети Прихватилишту за странце у Падинској Скели бр. 71-73/15 од 19. августа 2015. год, стр. 5.

⁴⁴ Акт Управе граничне полиције бр. 26-4946/15 од 21. септембра 2015. год.

⁴⁵ Извештај о посети Прихватилишту за странце у Падинској Скели бр. 281-48/16 од 6. јула 2016. год, стр. 16.

⁴⁶ Извештај о посети Прихватилишту за странце у Падинској Скели бр. 281-65/16 од 19. августа 2016. год, стр. 6.

⁴⁷ Акт Управе граничне полиције бр. 26-227/16 од 12. октобра 2016. год.

могућност.⁴⁸ Приликом последње посете Прихватилишту од службеника су добијене информације да потребе за психологом у поступку принудног враћања није било и да психолог није скоро долазио у Прихватилиште.⁴⁹

Психосоцијалну подршку странцима који се принудно удаљују НПМ је препоручивао и у ранијем Извештају о надзору над поступком принудног удаљења,⁵⁰ на шта је добијен одговор да су у случајевима када је била потребна психо-социјална и медицинска подршка ради припреме принудног удаљења ангажовани здравствени радници дома здравља или хитна служба на аеродрому Београд.⁵¹ У претходном Извештају о надзору над поступком принудног удаљења, НПМ је указао да под пружањем психолошке подршке не подразумева повремене посете психолога у случајевима странаца за које се утврди да им је то потребно, већ на психо-социјалну подршку стручних лица који су део јединице која обавља послове принудног удаљења и који би континуирано пратили стање странаца и по потреби пружали им подршку, уз истовремено усмеравање полицијских службеника који обављају удаљење о начину на који би са њима требало да се поступа и упутио препоруку Министарству унутрашњих послова да обезбеди овакву психо-социјалну подршку.⁵² У одговору је наведено да Министарство није у могућности да препоруку у потпуности реализује јер у Прихватилишту за странце није систематизовано радно место за психолошку подршку, али да ће имати у виду приликом давања евентуалних предлога и сугестија у будућој систематизацији радних места полицијских службеника. До тада, психолошку подршку странцима које треба принудно удаљити ће пружати психолози запослени у Министарству унутрашњих послова, психолози Завода за здравствену заштиту радника Министарства, дома здравља или хитне службе на аеродрому.⁵³

НПМ поново указује на потребу за установљавањем психо-социјалне подршке стручних лица, који би били део јединице која обавља послове принудног удаљења и који би уз пун увид у дешавања која су претходила смештају у Прихватилиште за странце, континуирано пратили психичко стање странаца и по потреби пружали им подршку, уз истовремено усмеравање полицијских службеника који обављају удаљење о начину на који би са њима требало да се поступа. У одговору Управе граничне полиције на захтев НПМ из септембра 2020. године за достављање одређених информација у вези са изградњом новог дела објекта Прихватилишта за странце,⁵⁴ Управа је између осталог одговорила да је неопходно да се након изградње објекта прошири постојећа систематизација радних места, како би објекат могао да функционише.⁵⁵ **НПМ очекује да ће се приликом најављене измене систематизације имати у виду потреба за обезбеђивањем психо-социјалне подршке странцима.**

---

⁴⁸ Извештај о посети Прихватилишту за странце у Падинској Скели бр. 281-50/17 од 20. јуна 2017. год, стр. 15. и 16.

⁴⁹ Извештај о посети Прихватилишту за странце у Падинској Скели бр. 415-11/19 од 02. јула 2019. год, стр. 18.

⁵⁰ Извештај о надзору над принудним удаљењима странаца бр. 415-80/19 од 30. децембра 2019. год, стр. 6. и 7.

⁵¹ Акт Управе граничне полиције бр. 26-135/20 од 8. јуна 2020. год.

⁵² Извештај о надзору над принудним удаљењима странаца - април – септембар 2020. године, стр. 10. и 11.

⁵³ Акт Управе граничне полиције бр. 26-7/21 од 25. јануара 2021. год.

⁵⁴ Акт НПМ бр. 415-11/19 од 11. септембра 2020. год.

⁵⁵ Акт Управе граничне полиције бр. 26-174/20 од 30. септембра 2020. год.

3. ЗАБРАНА ПРИНУДНОГ УДАЉЕЊА

Двојица странаца су тиму НПМ навели да их у Републици Турској очекују вишегодишње казне затвора само због неких објава на друштвеним мрежама. Ради се о групи турских држављана који су сами купили авионске карте за повратак и сарађивали у поступку. Један од њих је наводно поднео захтев за азил у Републици Грчкој, али је током поступка азила напустио ту земљу и кренуо у Немачку, где му је породица. Нису изразили намеру да поднесу захтев за азил у Републици Србији. Поред тога, држављанин Авганистана је указао да ће у Републици Бугарској бити смештен у затворени камп.

НПМ је у ранијем Извештају о надзору над принудним удаљењима странаца указао да би поступак удаљења требало да понуди странцима праву прилику да изнесу свој случај, а службеницима којима је поверено да воде такве случајеве би требало да се пружи одговарајућа обука и приступ објективним и независним информацијама о стању људских права у земљама о којима се ради, како би се створили предуслови да странци не буду изручени у земљу у којој постоји ризик да ће бити подвргнути извршењу смртне казне, мучењу, нечовечном или понижавајућем поступању или кажњавању, односно тамо где им прети озбиљно кршење права зајамчених Уставом. Ради провере корака који се предузимају у циљу поштовања забране удаљења и испуњавања ових захтева, НПМ је од Министарства унутрашњих послова затражио релевантне информације.⁵⁶ Министарство је обавестило НПМ да је у плану да се у сарадњи са канцеларијом УНХЦР одржи низ семинара и обука за службенике који поступају према странцима на целој територији земље, а везано за сагледавање испуњености услова за доношење решења о враћању у сваком конкретном случају.⁵⁷ У наредном Извештају о надзору над принудним удаљењима странаца, имајући у виду забринутост због изручења у одређену земљу које је НПМ и тада чуо од странаца који се принудно удаљују, НПМ је упозорио да немогућност странаца да своју ситуацију искажу службеницима који одлучују о њиховом враћању може потенцијално довести у ризик од повреде забране принудног удаљења и тиме повреде забране мучења, на коју је Република Србија обавезана међународним уговорима и домаћим прописима, па је Министарству унутрашњих послова препоручио да обезбеди да у поступку доношења решења о враћању странац има могућност да укаже да му у одређеној земљи прети прогон, односно да у њој постоји ризик да ће бити подвргнут тортури; да надлежни орган оцени ове наводе и утврди да ли постоје разлози за забрану принудног удаљења; те да наводи странца и утврђење надлежног органа буду наведени у образложењу решења о враћању.⁵⁸ У одговору на ову препоруку, Министарство је поновило да је у плану да се у сарадњи са УНХЦР организују и одрже семинари и обуке за полицијске службенике "запослене по линији странаца" на целој територији Републике Србије, везано за сагледавање испуњености услова за доношење решења о враћању у сваком конкретном случају, препознајући чињеницу да је у сваком поступку неопходно да полицијски службеник сагледа и оцени да ли је испоштовано начело забране враћања (*non-refoulement*).⁵⁹ НПМ је у претходном Извештају о надзору над принудним удаљењима странаца затражио конкретне информације о одржавању најављених обука, али и поново истакао да странци у поступку враћања немају могућност да укажу на постојање чињеница које би указивале на сметње да се принудно удаље у одређену

⁵⁶ Извештај о надзору над принудним удаљењима странаца бр. 415-80/19 од 30. децембра 2019. год, стр. 12.

⁵⁷ Акт Управе граничне полиције бр. 26-135/20 од 8. јуна 2020. год.

⁵⁸ Извештај о надзору над принудним удаљењима странаца - јануар - март 2020. године, стр. 12.

⁵⁹ Акт Управе граничне полиције бр. 26-174/20 од 12. августа 2020. год.

земљу нити се постојање ових чињеница утврђује, што може довести до повреде члана 3. Конвенције против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака,⁶⁰ односно члана 83. Закона о странцима. Из тих разлога, НПМ је поновио препоруку.⁶¹ У одговору Министарства је поновљено да је у плану да се у сарадњи са УНХЦР организују и одрже ове обуке, да због епидемијских мера и ситуације у вези са епидемијом заразне болести у протеклом периоду није било могуће реализовати ове активности, али да ће у наредном периоду оне бити "један од приоритета".⁶²

НПМ поново указује на недостатке у поступку враћања који могу довести до повреде Конвенције против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака и очекује од Министарства унутрашњих послова да без одлагања предузме све неопходне активности у циљу отклањања уочених недостатака.

---

⁶⁰ Ратификована Законом објављеним у "Сл. лист СФРЈ - Међународни уговори", бр. 9/91.

⁶¹ Извештај о надзору над принудним удаљењима странаца - април - септембар 2020. године, стр. 20.

⁶² Акт Управе граничне полиције бр. 26-7/21 од 25. јануара 2021. год.